

Positiepaper ten behoeve van het rondetafelgesprek pandemische paraatheid in internationaal perspectief d.d. 17 mei 2023

Geachte leden van de commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

Hartelijk dank voor uw uitnodiging om deel te nemen aan het rondetafelgesprek pandemische paraatheid in internationaal perspectief. Hierbij geef ik mijn input met betrekking tot blok 3, preventie van zoönosen in binnen- en buitenland. Ik deel mijn inzicht over onderliggende oorzaken voor de opkomst van zoönotische infecties waaruit pandemieën kunnen voortkomen, en geef aanbevelingen ter preventie van dergelijke pandemieën op internationaal niveau.

COVID-19 is één uit een reeks van opkomende infectieziekten die in de afgelopen decennia een bedreiging vormen voor de mondiale gezondheid. De bron van deze infectieziekten zijn vaak dieren (en worden daarom zoönotisch genoemd) maar hun opkomst wordt veroorzaakt door menselijke activiteiten.

Van die menselijke activiteiten noem ik drie belangrijke categorieën:

1. Intensivering van handel in gedomesticeerde en wilde dieren

Voorbeelden hiervan zijn COVID-19 en SARS, die in respectievelijk 2019 en 2003 opgekomen zijn in markten in Zuid-Oost Azië, waar levende dieren werden verhandeld.

2. Intensivering van houderij van gedomesticeerde en wilde dieren

Voorbeelden hiervan zijn influenza, zoals H5N1 influenza dat in 1996 in Zuid-Oost Azië is opgekomen uit pluimvee en zich nog steeds uitbreidt, H7N7 influenza dat in 2003 in Nederland is opgekomen uit pluimvee, en H1N1 influenza dat in 2009 in Noord-Amerika is opgekomen uit gedomesticeerde varkens en endemisch is geworden in mensen; en MERS, dat in 2012 in het Midden-Oosten is opgekomen uit dromedarissen.

3. Intensivering van landgebruiksverandering, vooral tropische ontbossing

Voorbeelden hiervan zijn de 1998 Nipah uitbraak in Zuid-Oost Azië en de 2014 Ebola uitbraak in West-Afrika, die in verband zijn gebracht met toenemende ontbossing en de daarmee gepaard gaande humane blootstelling aan tot dan toe verscholen virussen.

In het document "Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie 2023-2030"¹ wordt pandemische paraatheid genoemd als een strategie om de dreiging van pandemieën het hoofd te bieden. Pandemische paraatheid omvat gangbare maatregelen op het gebied van de volksgezondheid, bijvoorbeeld het opbouwen van piekcapaciteit in ziekenhuizen, opslag van persoonlijke beschermingsmiddelen, bulkaankoop van antibiotica en antivirale therapieën. Het omvat ook het snel ontwikkelen van vaccins die bescherming geven tegen een nieuw opgekomen ziektekiem. Dit zijn allemaal acties die betrekking hebben op het reageren op een pandemie nadat het is opgekomen. Hoewel deze strategie de ziektelast van een pandemie kan verminderen, laat het voorbeeld van COVID-19—met een geschatte sterfte van 20 miljoen mensen tot nu toe—zien dat het onvoldoende is.

Er is echter meer en meer kennis beschikbaar is die een tweede strategie—pandemische preventie—mogelijk maakt, waarmee pandemieën voorspeld en voorkómen kunnen worden. Het gaat om kennis die de geografische oorsprong van toekomstige pandemieën voorspelt, belangrijke reservoirstheren en de ziekteverwekkers die het meest waarschijnlijk zullen opduiken identificeert, en aantoon hoe milieu- en sociaal-economische veranderingen correleren met de opkomst van een infectieziekte. Opties voor pandemische preventie zijn gericht op het verminderen van risico's op een pandemie, en

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/10/21/mondiale-gezondheidsstrategie-2023-2030>

bieden daarnaast voordelen voor menselijke gezondheid, economieën, behoud van biodiversiteit, en duurzame ontwikkeling.

De Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie heeft als doel om gecoördineerd en doelgericht bij te dragen aan het verbeteren van de volksgezondheid wereldwijd, en daarmee ook in Nederland. Om dit voor elkaar te krijgen is *business as usual* geen optie, en gebruikt het kabinet als leidend principe de *One Health* benadering: een geïntegreerde, verbindende aanpak die gericht is op het duurzaam in balans brengen en optimaliseren van de gezondheid van mens, dier en ecosystemen.

Om die redenen sluiten de beleidsopties voor pandemische preventie van de *IPBES Pandemics Report*² goed aan bij het doel van de Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie. In deze beleidsopties gaat men ook verder dan *business as usual*, en worden in de meeste gevallen de *One Health* benadering als leidend principe gebruikt.

De beleidsopties voor pandemische preventie uit het *IPBES Pandemics Report* zijn:

- 1. Faciliterende instrumenten op hoog niveau creëren voor het verminderen van risico's op pandemieën**
 - opzetten van een internationale panel voor pandemische preventie
 - One Health structureel opnemen in nationale overheden
- 2. Risico's op pandemieën door veranderingen in landgebruik en uitbreiding van de landbouw verminderen**
 - de economische kosten van toekomstige pandemieën opnemen in de kosten van consumptie, productie en overheidsbudgetten
 - rekening houden met gezondheidseffecten in natuurbeheer en ruimtelijke ordening
 - subsidie voor landgebruik hervormen zodat gezondheidsvoordelen worden erkend en beloond
 - gezondheidseffectrapportages van risico's op pandemieën verplicht stellen voor grote ontwikkelingsprojecten
 - consumptie en productie verminderen van vlees en andere voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong die gecorreleerd zijn aan risico's van opkomende infectieziekten
- 3. Risico's op pandemieën door de handel in wilde dieren verminderen**
 - een nieuwe samenwerking opzetten om zoönoserisico's in de internationale handel in wilde dieren te controleren
 - verminderen van de handel in en consumptie van wilde dieren met hoge zoönoserisico's
 - welzijn en de sanitaire voorzieningen verbeteren op fokkerijen, handelsposten en markten voor wilde dieren
 - leveren van een koudeketeninfrastructuur in voedselmarkten om een culturele verschuiving te bevorderen van levende dieren naar gekoeld of bevroren vlees
- 4. Belangrijke kennislacunes wegnemen**
 - beoordelen van de economische kosten en baten van het voorkomen van pandemieën
 - gedragsrisico's in gemeenschappen analyseren en samen programma's ontwerpen om risico's te verminderen
 - betrokkenheid en kennis van inheemse volkeren en lokale gemeenschappen op het gebied van pandemische preventie erkennen en waarderen
 - kennis over microbiële diversiteit in wilde dieren vermeerderen
 - hotspots voor opkomende infectieziekten op nationaal niveau in kaart brengen

² IPBES (2020) Workshop Report on Biodiversity and Pandemics of the Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. Daszak, P., Amuasi, J., das Neves, C. G., Hayman, D., Kuiken, T., Roche, B., Zambrana-Torrel, C., Buss, P., Dundarova, H., Feferholtz, Y., Földvári, G., Igbino, E., Junglen, S., Liu, Q., Suzan, G., Uhart, M., Wannous, C., Woolaston, K., Mosig Reidl, P., O'Brien, K., Pascual, U., Stoett, P., Li, H., Ngo, H. T., IPBES secretariat, Bonn, Germany, DOI:10.5281/zenodo.4147317

- rol van evolutie van ziektekiemen voor opkomst van infectieziekten beoordelen
 - aanwijzingen voor effecten van klimaatverandering op opkomende infectieziekten vaststellen
 - gegevens over handel in wilde dieren—en zoonotische risico's daarvan—verkrijgen en bekend maken
 - compromissen onderzoeken tussen behoud van biodiversiteit en verspreiding van ziektes in natuurbeheer en ruimtelijke ordening
 - *One Health* onderzoek ondersteunen
- 5. De betrokkenheid van alle sectoren van de samenleving bevorderen bij het verminderen van risico's op pandemieën**
- kennis delen met gemeenschappen in zoönose-hotspots over de gezondheidsrisico's van handel in wilde dieren
 - meer onderwijs geven aan, en communiceren met de komende generatie over de onderliggende oorzaken van pandemieën
 - partnerschappen opbouwen tussen de collectieve sector, particuliere sector en burgers om menselijke activiteiten te verminderen die risico's op pandemieën vergroten
 - consumptie met een hoog pandemisch risico in hoge inkomenslanden verminderen
 - wereldwijde bewustwording vergroten over het verband tussen biodiversiteit, gezondheid en pandemisch risico

Prof. Dr. Thijs Kuiken
Hoogleraar Vergelijkende Pathologie